

SOSIAALI- JA TERVEYSPIIRI HELMELLE

Asia

Attendo Kellokas Oy:n oikaisuvaatimus sosiaali- ja terveyspiiri Helmen (jäljempänä ”Helmi”) perusturvalautakunnan päätöksestä 14.9.2021 § 52 *Yksityisiä asumispalveluja tuottavien palveluntuottajien hinnankorotukset vuodelle 2022.*

Oikaisun vaatijat

Attendo Kellokas Oy (y-tunnus: 2045385-9)

Jäljempänä ”Attendo”

I Vaatimukset

Attendo vaatii, että Helmi oikaisee perusturvalautakuntansa päätöksen 14.9.2021 § 52 *Yksityisiä asumispalveluja tuottavien palveluntuottajien hinnankorotukset vuodelle 2022* ja hyväksyy palvelusetelin hintojen korotukset vuodelle 2022 Attendon 18.5.2021 hinnankorotuskirjeen mukaisesti.

II Perustelut

1. Korotus ei kompensoi aiheutunutta kustannusten nousua

1.1. Korotus on riittämätön vanhuspalvelulain muutosten toteuttamiseksi

Laki ikääntyneen väestön toimintakyvyn tukemisesta sekä iäkkäiden sosiaali- ja terveystalvveluista (vanhuspalvelulaki, 980/2012) muuttui 1.10.2020.

Lakimuutoksella vanhuspalvelulain 20 §:n säädettiin lakisääteinen henkilöstömitoitus, jonka tulee siirtymäaika¹ noudattaen olla 1.4.2023 alkaen vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohden. Helmi ei ole edellyttänyt toimintayksiköiltä toimilupaa tai lainsäädäntöä korkeampaa vähimmäishenkilöstömitoitusta on edellyttänyt.

Vuodelle 2022 alin mahdollinen henkilöstömitoitus nousee siis nykyiseltä 0,55 työntekijää per asiakas -tasolta tasolle 0,6 työntekijää per asiakas.

Vähimmäishenkilöstömitoituksen kasvua ei ole huomioitu vuodelle 2022 myönnettävissä hinnankorotuksissa.

¹ Siirtymäaikana henkilöstömitoitusta sovelletaan seuraavalla tavoin: Henkilöstömitoituksen on oltava 1.10.2020 alkaen vähintään 0,5 työntekijää asiakasta kohden, 1.1.2021 alkaen vähintään 0,55 työntekijää asiakasta kohden, 1.1.2022 vähintään 0,6 työntekijää asiakasta kohden ja 1.4.2023 alkaen vähintään 0,7 työntekijää asiakasta kohden.

On ilmeistä, että lakimuutoksen tuoma vähimmäishenkilöstömitoituksen kasvu nostaa palvelujen tuottamisen kustannuksia, niin julkisella kuin yksityisellä sektorilla. Tämän vuoksi vanhuspalvelulakia säädettäessä perusasetelmaksi määriteltiin se, että uusien ja laajentuvien tehtävien aiheuttamat lisäkustannukset korvataan kunnille täysimääräisesti siten, että tarvittava lisärahoitus lisätään kuntien peruspalvelujen valtionosuuksiin.²

Attendo katsoo perustelluksi, että edellä mainittu kustannusten korvaaminen huomioidaan myös yksityisille palvelujen tuottajille määriteltävissä hintojen korotuksissa, vaikkei valtionosuuksin osoitettua lisärahoitusta olisikaan ”korpamerkitty” ostopalveluhintojen korotuksiin.

Esimerkiksi Oulun seudulla asumispalveluiden hintataso määräytyy vapaasti ja markkinalähtöisemmin ilman hinnankorotusrajoituksia. Yleisesti voidaan todeta, että Helmen hintataso on huomattavasti alle niin sanottujen markkinahintojen, mitä Helmen hyväksymä 3,2 %:n korotus edelleen vahvistaa.

Attendo katsoo, että Helmen tulee tarkastella vanhuspalvelulain vähimmäishenkilöstömitoituksia kokonaisuutena ja siirtymäkausi huomioon ottaen. Palvelusetelien hintojen korotukset täytyy mitoittaa suuruudeltaan sellaisiksi, että ne aidosti kompensoivat lakimuutoksen aiheuttaman kustannusten nousun myös siirtymäkauden ajan.

1.2. Helmen palvelusetelisääntökirjan hintojen enimmäissuuruutta koskevassa kirjauksessa ei ole kyse tosiasiallisesta ja tasapuolisesta hintakatosta

Helmen tehostetun palveluasumisen palvelusetelisääntökirjassa hintojen osalta todetaan seuraavaa:

”Haapaveden kaupunki, Sosiaali- ja terveystieteiden Helmi on asettanut palvelusetelin arvolle hintakaton eli enimmäishinnan 103 euroa/vrk, jonka palveluntuottaja voi palvelustaan saada.” (kursivointi ja alleviivaus oikaisun vaatijan)

Selvyydeksi todetaan, ettei kyse ole tosiasiallisesta hintakatosta, vaan palvelusetelin hintakatosta. Käytännössä kaikkien palvelujen tuottajien hinta on edellä osoitettua palvelusetelin enimmäishintaa korkeampi ja palvelusetelituottajaksi voi myös liittyä mainittua palvelusetelin enimmäismäärää korkeammalla hinnoittelulla.

Palvelusetelisääntökirjassa todetaan hinnantarkistusten osalta seuraavaa:

”Palveluasumisen vuorokausihinnat ovat voimassa kalenterivuoden. Vuorokausihinnan tulee sisältää ateriapalveluita lukuunottamatta kaikki muut asiakkaan tarvitsemat ns. tukipalvelut eikä palveluntuottaja voi laskuttaa niitä asiakkaalta erikseen. Mahdollinen

² HE 4/2020

hinnanmuutos on ilmoitettava Haapaveden kaupungille, Sosiaali- ja terveyspiiri Helmelle hinnankorotusta edeltävän vuoden heinäkuun loppuun mennessä ja sen tulee olla sidottu elinkustannusindeksiin.” (kursivointi ja alleviivaus oikaisun vaatijan)

Attendo katsoo, että palvelusetelien hintojen korottamisessa huomioon tulee ottaa kasvaneet kustannukset kokonaisuudessaan, mitä elinkustannusindeksiin sidottu korotusehto ei tee.

Tältä osin on tarpeellista nostaa esiin vertauksena Helmen palvelusetelisääntökirja kotihoidon palveluiden osalta, joka sallii lähtökohtaisesti 5 %:n hinnankorotukset ja perusteltaessa jopa tätäkin suuremmat.

Esimerkkinä todettakoon, että yksityisen sosiaalipalvelualan työehtosopimuksella (2020-2022) sovitut palkkojen korotukset ovat toteutuneet ja toteutuvat seuraavalla tavoin:

Vuonna 2020 palkkakustannukset kasvoivat yhteensä 2,62 %

Vuonna 2021 palkkakustannukset tulevat kasvamaan suurimmillaan 3,53%, toimialan keskiarvon ollessa 2,11 %.³

Tarkasteltaessa palkkakustannusten kasvua Helmelle tuotettavien palveluiden osalta, Attendolle työehtosopimukseen sidottujen palkankorotusten aiheuttama kustannusten kasvu on henkilöstön ikäjakaumasta johtuen vuonna 2021 yli toimialan keskiarvon, hyvin lähellä mainittua 3,53 %:a.

Näin ollen vuonna 2021 jo pelkkä työmarkkinaratkaisujen aiheuttama kustannusten kasvu ylittää Helmen hyväksymän hintojen korotuksen. Hyväksytty 3,2%:n korotus ei täten riitä miltään osin kattamaan edellä kappaleessa 1.1. käsiteltyjä vanhuspalvelulain muutoksista aiheutuvia kustannuksia.

Näin ollen on ilmeistä, että Helmen hyväksymä korotus on riittämätön.

1.3. Helmen palvelusetelijärjestelmä ja korotukset ovat palvelusetelilain vastaisia

Ottaen huomioon edellä todettu Helmen palvelusetelin enimmäishintataso, Attendo haluaa tuoda esiin seuraavaa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon palvelusetelistä annetun lain (569/2009) 7 §:n mukaan kunnan tulee määrätä palvelusetelin arvo niin, että se on asiakkaan kannalta kohtuullinen.

Kohtuullisuutta arvioitaessa on otettava huomioon kustannukset, jotka aiheutuvat kunnalle vastaavan palvelun tuottamisesta kunnan omana tuotantona tai hankkimisesta ostopalveluna sekä asiakkaan maksettavaksi jäävä arvioitu omavastuuosuus.

³ <https://www.hyvinvointiala.fi/jasenille/tyosuuhdetietoa/palkka/viimeisimmat-palkankorotukset/>

Palvelusetelin arvoa määriteltäessä, sekä nostettaessa, palvelusetelin suuruuden osalta on otettava asiakkaan tilanteen ohella huomioon myös yleinen ja todellinen, palvelujen tuottamiseen liittyvä kustannusten nousu; palvelujen tuottamisen kustannukset määräytyvät pääosin samojen reunaehtojen mukaan niin julkisella kuin yksityiselläkin sektorilla.

Näin ollen julkinen toimija ei voi omalla päätöksenteollaan pidättää yksityisen palvelutuotannon kustannuksia omiaan alhaisempana, mikäli päätöksenteko ei perustu todelliseen kustannuskehitykseen.

Attendo katsoo, ettei hinnankorotuksessa ole toimittu palvelusetelilain mukaisesti. Palvelujen tuottamisen todellisia kustannuksia ja niiden nousua ei ole otettu huomioon.

1.4. Palvelusetelijärjestämä toimii huonosti ja on teknisesti toimimaton

Liittyminen Helmen käyttämään palvelusetelijärjestelmään tapahtuu yksinkertaistetusti seuraavalla tavoin. Edellytykset täyttävä sosiaalipalvelujen tuottaja rekisteröityy ilmoittamallaan hinnalla palvelusetelituottajaksi. Palvelusetelille asetettu hintakatto ei vaikuta palveluntuottajan hinnoitteluun, vaan palvelusetelin ylittävä määrä tulee omavastuuna asiakkaan maksettavaksi.

Käytännössä Helmellä ei ole mahdollisuuksia hylätä ehtoja täyttävää palveluntuottajaa palvelusetelituottajarekisteristään, vaikka tämän oma hinnoittelu ylittäisikin palvelusetelin enimmäishinnan.

Tämä on omiaan eriarvoistamaan sekä vanhoja ja uusia palvelujen tuottajia jo palveluntuottajarekisteriin liittymisvaiheessa. Palvelujen tuottajat voivat liittyä palveluntuottajarekisteriin jo lähtökohtaisesti toisistaan poikkeavin hinnoin.

Prosentuaalisesti tasasuuruusina määritellyt hintojen korotukset eivät juuri vaikuta kokonaisuuteen, koska kustannusten noustessa ja palvelusetelin hintatason ollessa liian alhainen, kustannusten kasvu päättyy viime kädessä asiakkaan maksettavaksi.

Tätä ei voida pitää asiakkaiden kannalta kohtuullisena

Periaatteellisella tasolla sääntökirjajärjestelmä ei estä menettelyä, jossa yksityinen palvelujen tuottaja irtaantuu järjestelmästä ja liittyy siihen uudelleen. Tällaisessa tilanteessa sääntökirjan hinnankorotuslauseketta ei noudateta, koska liittyessään uudelleen palvelusetelituottajaksi palveluntuottaja sitoutuu noudattamaan sääntökirjan ehtoja vasta liittymisen myötä.

Näin ollen uudelleenliittymisen myötä palvelun tosiasiallinen hinta voi olla korkeampi kuin aiemmin.

Edellä todetun tarkoituksena on osoittaa, että Helmi ei voi estää palvelusetelijärjestelmästä irtaantumista ja siihen liittymistä uudelleen uudella hinnoittelulla.

Ellei hintojen korottaminen perustu todelliseen kustannustason nousuun, tämä on käytännöllisesti katsoen ainoa vaihtoehto kasvaneiden kustannusten kattamiseksi.

Olkoonkin, että tämän oikaisuvaatimuksen pääasiallisena tarkoituksena on vaatimus hinnankorotusten toteutumisesta todellisia kustannuksia vastaavasti, Attendo haluaa Helmen kiinnittävän huomiota palvelusetelisääntökirjan sisältöön sekä palveluntuottajarekisterin menettelyllisiin reunaehtoihin ja siihen että nyky muodossaan järjestelmä mahdollistaa kustannuskehitykseen pohjautumattoman hintojen korottamisen edellä kuvattua menettelyä noudattaen vaikka palvelusetelille onkin määritelty enimmäishinta.

Viime kädessä kasvaneet kustannukset maksaakin asiakas.

Yksinkertaisimmillaan ongelma poistuu sillä, että hintojen korottaminen toteutetaan palveluntuottajakohtaisesti ja kunkin toimijan todellista kustannuskehitystä vastaavasti.

1.5. Prosentuaalinen korotus ei huomioi kokonaisuutta

Attendo on 18.5.2021 toimittamassaan hinnankorotuskirjeessä taustoittanut esittämänsä hinnankorotuksen perusteita laajasti.

Palvelun hintaa ei ole oikaisun vaatijan toimintayksikön Attendo Kaivopuiston toiminnan käynnistyttyä vuonna 2018 korotettu tai tarkistettu kertaakaan aiemmin. Näin ollen viime vuosina tapahtunut kustannusmuutos on esitetty huomioitavan vaihteittain vuoden 2022 aikana.

Hinnanmuutokseksi Attendo on esittänyt 1.1.2022 alkaen 4 %:n korotusta ja 1.7.2022 alkaen toista 4 %:n korotusta. Jälkimmäisen muutoksen toteuduttua, olisi muutos ollut nykyhintaan verrattuna yhteensä 8,16 %.

Vuonna 2018 annettu hinta perustui sen hetkiseen kustannustasoon ja voimassa olleeseen tehostetun palveluasumisen sääntökirjaan, jonka mukaisesti hintojen korotuksia tai tarkastuksia ei ollut rajoitettu.

Nykyinen palveluhinta olisi varsin lähellä ajantasaista yleistä markkinahintaa, mikäli kustannuskehitys olisi huomioitu vuosittain hinnoissa. On selvää, että prosentuaalisen hinnankorotuksen vaikutus on suurempi toimijalle, jonka hinta on jo valmiiksi korkeampi. Sen sijaan toimija, jonka hinnat ovat jo valmiiksi alhaiset, saa absoluuttisesti alhaisemman korotuksen.

Toimintamalli on omiaan polarisoimaan hintaeroja, eikä se todellisuudessa yhtenäistä hinnoittelua, minkä palveluntuottajakohtainen hinnantarkistus olisi tehnyt.

Koska hinnankorotuksia rajoitetaan, mutta alkuperäistä listautumishintaa ei, tulevat palveluntuottajat jatkossa listautumaan jo lähtökohtaisesti ”ylihinnalla”, huomioiden hinnan suhteellisen vuotuisen heikentymisen.

Hinnankorotusten rajoittaminen tiettyyn prosenttiin ei myöskään huomioi yksikkökohtaisia eroja toiminnassa tai hinnoissa. Ottaen huomioon kappaleessa 1.4 osoitettu tapa poistua ja liittyä uudelleen palvelujen tuottajaksi, se ei myöskään hillitse Helmelle palvelujen hankinnasta syntyviä kustannuksia.

2. Edellytykset tuottaa laadukasta hoitoa heikentyvät

2.1. Henkilöstöpula on jo nyt merkittävä

Tällä hetkellä sosiaali- ja terveysalalla on valtakunnallisesti haasteellinen henkilöstöpula. Esimerkiksi Attendon kohdalla tämä tarkoittaa sitä, että valtakunnallisesti Attendo tarvitsee 800 uutta hoitajaa jo ennen seuraavaa ”mitoitusporrasta” 1.1.2022.

Paitsi että vanhuspalvelulain siirtymäaika noudattama vähimmäishenkilöstömitoituksen nousu tulee lisäämään valtakunnallista henkilöstöpulaa, on jo nyt olemassa olevilla haasteilla ollut vaikutuksia palvelujen tuottamisen kustannuksiin.

Tällaisia ovat esimerkiksi kustannukset, jotka ovat aiheutuneet niin sanotuista kriisirekrytoinneista, joissa henkilöstöä yritetään houkutellessa työehtosopimuksesta poikkeavalla palkkauksella, työehtosopimuksen mukaisilla hälytyskorvauksilla sekä riittävän henkilöstömäärän varmistamiseksi aiheutuneilla henkilöstövuokrauksen kustannuksilla.

Olisi lyhytnäköistä ajatella, että asia on vain yksityisen palveluntuottajan ongelma; kokonaisuus koskettaa yhtä lailla niin yksityistä palvelujen tuottajaa kuin palveluita ostavaa julkisen sektorin toimijaakin.

Riittämätön ostopalveluhintojen korottaminen johtaa ennen pitkää ja paikoin jo nyt tilanteeseen, jossa yksityisellä palveluntuottajalla ei ole taloudellisia edellytyksiä palkata tarvittavaa määrää vakituista henkilöstöä. Tämä puolestaan johtaa siihen, että jo olemassa oleva henkilöstö väsyä ja uupumisen aiheuttamat sairauspoissaolot sekä muut henkilöstön paikkaamisesta johtuvat kustannukset lisääntyvät. Yhtäältä kustannusten kasvu heikentää rekrytoinnin vaatimia taloudellisia edellytyksiä.

Vaikka esimerkiksi henkilöstön määrälle asetetut lakisääteiset vähimmäisvaatimukset täyttyvätkin, pahimmillaan sijaiset vaihtuvat usein, keikkalaisten ja vuokratyöntekijöiden osalta on merkittävää liikehdintää eikä yksikössä välttämättä ole työntekijöitä, jotka tosiasiallisesti tuntisivat asiakkaat.

Tämä ei ole tarkoituksenmukaista ja ennen pitkää tämä näkyy myös palveluiden laadussa.

Viime kädessä tämä johtaa tilanteeseen, jossa palvelujen tuottaja ei riittämättömän henkilöstön määrän vuoksi kykene tuottamaan palveluja asiakkaille sekä palveluja ostavalle julkisen sektorin toimijalle, jolloin palvelujen tuottaminen on päätettävä.

Edellä kuvattu tilanne on vältettävissä, mikäli hintojen korotus vastaa todellisia kustannuksia. Tällöin palvelujen tuottajalla säilyy taloudelliset edellytykset rekrytoida riittävä määrä vakituista henkilökuntaa, eikä kierrettä henkilöstön paikkaamisen aiheuttamien kustannusten kasvamiselle pääse syntymään.

3. Lopuksi

Edellä osoitetuin perustein Attendo vaatii, että Helmi oikaisee perusturvalautakuntansa päätöksen 14.9.2021 § 52 *Yksityisiä asumispalveluja tuottavien palveluntuottajien hinnankorotukset vuodelle 2022* ja hyväksyy palvelusetelin hintojen korotukset vuodelle 2022 Attendon hinnankorotuskirjeen 18.6.2021 mukaisesti; 4 %:n korotuksen alkaen 1.1.2022 ja toisen 4 %:n korotuksen alkaen 1.7.2022.

Helsingissä 29.9.2021

Ystävällisesti,

Attendon asiamiehenä,
Jarno Piltonen
Legal Counsel
Attendo Oy
044 525 0495
jarno.piltonen@attendo.fi

